

JUSSI SEPPÄNEN

KYMMEN- OTTU

WSOY

**JUSSI
SEPPÄNEN
KYMMEN-
ÖTTELU**

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

HELSINKI

© JUSSI SEPPÄNEN JA WSOY 2015
ISBN 978-951-0-40919-0
PAINETTU EU:SSA.

*”Sanoja ilman tekoja.
Kuka tahansa pystyy siihen.”*

– TOMMI EVILÄ

SISÄLLYS

100 METRIÄ

Bolt 11

PITUUSHYPPY

Juhannus 27

KUULANTYÖNTÖ ELI KUUSI TARINAA RUMUUDESTA

Jumalan kuva 41

Elinan ensimmäinen

sponsori 44

Löppöne 48

Mister Turku 53

Muotokuva 57

Rakas tyttäreni 61

KORKEUSHYPPY

Tavoite 67

400 METRIÄ

Varoituksen sana 77

110 M AIDAT

Kauko 89

KIEKONHEITTO ELI KUUSI TARINAA SELVIITYJISTÄ

Alfauros 101

Miksi heikot selviävät 104

Sopeutuja 108

Myron 111

Viking Line 114

Yöjuttu 118

SEIVÄSHYPPY

Kaiken yläpuolella 123

KEIHÄÄNHEITTO ELI KUUSI TARINAA KIVUSTA

Tokio 1991 135

Seven Nation Army 140

Voittaja 144

Tarina hyväsydämisestä

neidosta 148

Kyynel 152

Ikaros 155

1500 METRIÄ

Kuoleman kierros 161

**100
METRIÄ**

BOLT

Miljoonat katsojat leijuvat kaupungin yllä. He ylittävät katulamppuja, kiertävät tunnetun maamerkin ja saavuttavat lopulta stadionin, joka erottuu kaupungin keskeltä valkoisena täytekkuna. He nousevat sen pystysuoraa seinää ylös, kiepsahtavat rakennuksen valtavan reunuksen päälle ja viistävät lakea kuin sukkeltaja riuttaa.

Laki on leveä, valkoinen ja hivenen kupera. Se kohoaa katsojien lennon alla ensin hitaasti, saavuttaa harjansa ja vajoaa kauniin pyöreästi alas. Sitten, yhtäkkiä, reunus loppuu ja kameran alle aukeaa henkeäsalpaavan suuri ja syvä kuoppa. Jyrkät katsomot kiertävät puolikilometrisen kanjonin sisäseinää ja ympäröivät kaukana pohjalla lojuvan yleisurheilukentän.

Ihmiset istuvat porrasmallisilla seinillä ja katsovat kenttää, joka ei ole suuri. Sen pääsuora on yhtä pitkä kuin pääsuorat vaatimattomammilla, katsomotomilla kentillä ympäri maailman. Kenttä on aina sama, on se New Yorkissa tai Tohmajärvellä: suorituspaikat ja vihreä nurmi, ympärillä kahdeksan rataa. Mutta kuinka hienolta ne kaikki täällä näyttävät!

Kameran ajo vaikuttaa silmäkääntötempulta, mahdottomuudelta. Yhdellä otolla se näyttää monta kilometriä maisemaa. Eikä otto lopu, vaan katsojat kameran sisällä liukuvat nyt hallitusti kentän ylitse, tarkentavat katseensa penkkiriveihin ja niissä vellovien satojen, tuhansien, kymmenien tuhansien ihmisten muodostamaan kuhisevan värikkääseen tapettiin. Diivailien kamera laskeutuu ja pyörähtelee keskelle kenttää, pyyhkii linseilleen nurmikkoa, saavuttaa juoksuradan maaliviivan kohdalla, kääntyy ympäri ja paljastaa katseensa kauniille pääsuoralle. Olympialaisissa kamera näkee kaiken. Suuret kilpailut eivät tapahdu millään paikkakunnalla vaan televisiossa.

Kameran edessä avautuu suora kuin perspektiiviharjoitus, punaisessa alustassa yhdeksän luotisuoraa viivaa, viivojen välissä kahdeksan satametristä rataa. Ratojen päässä odottaa rinnakkain kahdeksan ihmistä, joista jokaisella on halu juosta kovaa.

Kamera nytkähtää juoksijoita kohti, kaartaa hie-man oikealle ja tarkentaa lopulta radalla yksi lähtöä odottavaan iisalmelaiseen Jarkko Horstiseen. Empaattinen katsoja kääntää hivenen päätään arvioidessaan juoksijaa. Jarkko ei ole lihava, mutta pyylevä kyllä. Vaatetus saattaa tosin korostaa vartalon pygmissyyttä. Valkoisen Metallican T-paidan helmet on tungettu sortseiksi leikattujen stretsien vyö-

tärön alle. Kamera rajaa edelleen kuvaa. Se fokusoi silmään, porautuu sitten varovasti verkkokalvon lävitse ja tunkeutuu syvälle Jarkon päähän. Kamera skannailee kalloa sisältäpäin kuin etsisi jotain. Lopulta ihmiset sohvillaan, baarijakkaroillaan, autojensa rateissa ja sairaaloiden vuoteissa näkevät Horstisen komeissa aivoissa vilkkuvan ja eloisan möykyn. Se on hetki, jolloin Jarkon oli pakko juosta lujaa. Kamera ei emmi vaan syöksähtää sisään motiiviin. Katsojien eteen piirtyy lauantai-ilta ja Timo, jonka elämänvalinnat tiivistyvät Jarkon kuulemaan repliikkiin:

– Jos katsotaan lotto ensin.

– Se bändi aloittaa kymmeneltä, Jarkko vastaa tuskastuneena. – Eihän me nyt lottoa voida katsoa varttia yli.

– Niin mäkin ajattelin ensin, että mä laitan sen boksille ja katson jälkikäteen livenä. Siis että jos kukaan ei kerro mulle niitä numeroita tässä välissä, niin minähän voin katsoa arvannon niin kuin katsoisin silloin kun katson sen normaalisti.

– Ottaisit loton videolle?

– Jees. Mutta sitten mä ajattelin kumminkin, että jos sen katsois suorana niinku yleensä. Ja lähtis vasta sen jälkeen käymään keskustassa katsomassa, että vieläkö ne soittaa. Ja sitte jos ei niin ei sitten mitään. Ota kahvia.

Juuri tuolla hetkellä, kun Jarkko istuutuu kengät jalassaan ja pipo päässään kaverinsa vuokrayksiön sohvannurkalle katsomaan lottoa suorana lähetyksenä, hän ymmärtää välähdyksenomaisesti tilanteensa.

Hän ymmärtää olevansa 22-vuotias ja asuvansa edelleen vanhempiensa luona. Hän tajuaa viettävänsä aikaansa Timon, tylsimmän tuntemansa ihmisen, seurassa ja viihtyvänsä päivä päivältä paremmin.

Hän ymmärtää, että heti aamulla, jo ennen Ihme miehen uusintoja, hänen on paettava tästä lapsuutensa kotikaupungista niin nopeasti kuin mahdollista ja aloitettava uusi, onnellinen tai ainakin onnea tavoitteleva elämä jossakin etelän rantakaupungissa. Muuten hän kuolee paskuuteen. Hänellä on kiire. Kaikki on lähtönopeudesta kiinni. Siksi hän seisoo radalla yksi.

Ahdistus värähtää katsojien lävitse. He vakuuttuvat Jarkon halusta juosta. Kamera sympatisoi nuoren miehen valintoja sekunnin, ravistaa sitten itsensä nuoruudenankeuden ikeestä ja luiskahtaa ulos aivoista. Hallitusti se poistuu päästä samaa reittiä kuin tulikin, väistelee silmän arkoja kohtia ja saavuttaa auringonpaisteen ja metelin. Se etään tyy ulkona vielä matkan, taittaa sitten seuraavalle radalle, jossa odottaa Alisa. Yleisön kohina kas-

vaa ja yltyy suosionosoituksiksi. Aurinko heijastuu naisen vaaleasta tukasta. Hän on 19-vuotias, pitkä, kaunis ja oikeaoppisesti pukeutunut.

Alisa tuijottaa kameraa ja katsojia lempeän rauhoittavasti kuin päivystävä lääkäri. Katseen voima kumpuaa itsevarmuudesta. Hyvällä ihmisellä on varaa kunnioittaa muita. Katsojat huokaavat ihas-tuksesta. Suomalaisten toivemaahanmuuttaja on kielitaitoinen, ahkera ja kiitollinen.

Elämässä menestyy, kun asettaa tavoitteen ja onnistuu siinä, asettaa sitten uuden tavoitteen ja onnistuu siinä vielä paremmin. Työelämään pääsee jaksamalla kirin kirin perään. Kilpailu on veristä, mutta onnistua voi aggressiivisella työllä. Näin Alisalle on opetettu. Ei Koivuhaan peruskoulussa vaan kotona. Esikoulu-aikaan hän opiskeli vanhempiansa johdolla iltapäivisin espanjaa, peruskoulussa hän harjoitteli valmentajansa kanssa telinevoimistelua kahdeksan kertaa viikossa. Ylioppilaskirjoituksissa toissakeväänä Alisa sai 13 ällää. Hän ei ole lainkaan lahjakas. Päinvastoin, vielä 3-vuotiaana lääkäri määritteli hänet kömpelöksi ja hitaaksi.

Mutta syy, jonka vuoksi Alisa haluaa tänään juosta, ei ole menestymisenhalu vaan säikähdys. Hän on kasvanut suoritusputkessa kirivalmiiksi nuoreksi ja näkee nyt maailman itse, paremmin kuin kielellisesti rajoittuneet vanhempansa. Hän tajuaa olevansa

ylivoimainen. Suomalaiset eivät juokse, ne lenkkeilevät. Yhteisöllisesti ja laiskasti, ilman tavoitteita. Ensin lähtee nopeus, sitten kestävyys, sitten voima, sitten henki. Ja sen näkee kilometrin päähän, että alisuorittavilla, reisirevähdyistä pelkäävillä suomalaisilla nopeus lähtee vielä tavallistakin nuorempana. Yleensä toisena vuonna lukion jälkeen. Ne eivät halua pärjätä, ne haluavat olla.

Jos jään tänne, lapsistani tulee tuollaisia, Alisa on tajunnut. He integroituvat hölkkääjäkansaan, jonka iltalenkin erottaa iltakävelystä vain housujen kangas. Hänen sydämensä supistuu pelosta. Suku tarvitsee uuden suunnitelman. Siksi Alisa riuhtoo lääkäriksi, tohtoriksi, asianajajaksi ja arkkitehdiksi ennen kuin täyttää 25 vuotta, ehtii silti synnyttää keskimääräistä nuorempana ja viedä lapsensa turvaan Japaniin, Intiaan, Etiopiaan, mihin tahansa missä ihminen saa käyttää koko potentiaaliaan. Pakoon näitä notkuvia ihmisiä. Niin nopeasti kuin mahdollista radalla kaksi.

Kamera näyttää hätkähtävän Alisan ajatuksia. Katsojat sen sisällä joko virnistelevät tai pyörivät päätään. Kamera pompahtaa hieman ja lähes osuu Alisan kauniisiin poskipäihin. Sitten se rauhoittuu ja suuntaa linssinsä vauhdikkaasti kohti kolmatta rataa, mutta pysähtyy äkisti. Myös yleisö hiljenee, osittain omaehtoisesti, osittain muiden kat-

sojien hyssyttelemänä. Kukaan ei halua pelästyttää lasta, joka kiikkuu hiljaiseen juoksurataan pultatussa keinussa. Keinussa on turvaistuin. Rengaskeinut on tarkoitettu isommille.

Kamera pysyy lapsen vierellä lähes paikallaan, mutta katsojat ympäri maailmaa reagoivat. He kiristävät huomaamattaan poskipäidensä lihaksia ja suurentavat silmiään. He kyyristävät hartioitaan ja nojaavat eteenpäin saadakseen kasvonsa mahdollisimman kommunikoiviksi ja kehonsa turvalliseksi lapsen luottaa. Eikä tämä säikähdä, vaan jatkaa keinumistaan. Kamera mittaa lapsen ulkonäköä, se zoomaa ajassa eteenpäin ensin kymmenen ja sitten kaksikymmentä vuotta. Hetkeksi lapsi kasvaa nuoreksi ja aikuiseksi, palaa sitten nopeasti ennalleen. Jälkiviisaat katsojat ovat tunnistavinaan säilyviä piirteitä. »Aivan on jo nyt itsensä näköinen!»

Lapsella ei ole sukunimeä, koska lapsi on lapsi. Lapselle lääketieteen tohtori on lääkäri-Liisa ja oikeustieteen kandidaatti presidentti-Sauli. Ja lapsi itse on Lauri tai Anniina. Sukunimi tulee myöhemmin, sitten kun ikää on niin paljon, että ympärillä voi olla myös tuntemattomia ihmisiä. Vielä nyt lapsen tuntevat hänen maailmassaan kaikki. Hän on juuri oppinut kuinka juostaan ja unohtanut kuinka kävellään. Hän keinuu tarhassa kunnes näkee äidin tai isän. Maailma räjähtää riemuun. Alkava juoksu

on sensuroimatonta, hajanaista ja häkellyttävän keveää. Se jatkuu hidastumatta tarvittavan matkan. Se on oleva täydellinen, ihana juoksu. Ei mitään karkuun, vaan jotakin kohti. Mutta antaa lapsen vielä keinua. Ei hänellä ole hätää, jos me emme häntä häiritse.

Kamera henkäisee ja hiipii huomaamattomasti tarpeeksi kauas, pysähtyy lopulta vasta radalla viisi, jossa se samalla saavuttaa uuden kohteensa, aikuisen ihmisen.

Surua on vaikea näytellä. Ja surua, joka vasta lähestyy tajuntaa, ei näyttele kukaan. Se ei näy ihmisessä missään, mutta sen tunnistavat kaikki. Ehkä se paljastuu korostuneessa ryhdissä tai säpsähtävissä liikkeissä. Tai ehkä tunteen kavaltaa huolellisuus. Ihmisen kampaus on rakennettu oikein ja silmät kohdistuvat kiinteästi hänen vastatessaan kysyjälle. Työasiat on ennen lähtöä delegoitu ja sähköpostiin jätetty automaattinen vastaus. Jostakin jokainen katsoja kuitenkin tietää, että tuo tuossa on saanut suruviestin ja hänellä on niin kamalaa, että hän ehtii murtua vasta huomenna. Nyt hänen pitää istua junassa päästäkseen mahdollisimman nopeasti perille selvittämään asiat. Istua ja odottaa mahdollisimman nopeasti.

Kamera pystyy mihin tahansa, mutta tähän se ei pysty. Se ei saa kasvoista kuvaa, vaikka yrittää kaik-

kensa. Se kokeilee infrapunakuvat, lämpökuvat ja erilaiset valaistukset, mutta törmää torjunnan seinään. Itseen koossa pitävä ihminen ei anna itseltään mitään, vaikka pommilla uhkasi. (Kamera kokeilee varovasti sitäkin.) Hän tarkkailee itseään shokissa älyn kautta tarkasti mutta vajaasti. Pää on terävimmillään, mutta keho syöttää sille vain teoriakeskeistä informaatiota. Hän käy läpi listaa ollakseen mahdollisimman tehokas. Missä olen? Missä minun pitäisi olla? Mikä on nopein reitti? Olenko varma? Kannattaa tarkistaa. Missä olen? Näitä hän miettii. Ja on samaan aikaan niin vahvasti ihminen, että kamera ei erota hänestä edes sukupuolta.

Kamera ei luovuta, se yrittää pahoitella, ottaa osaa, kannustaa varovasti. Juoksijan kohtelias käytös kertoo, että kiitos ja painu jo helvettiin siitä, tässä on nyt asioita hoidettavana. Paikalle on päästävä. Tilanne seurattava. Päätös tehtävä. Kuolema valvottava. Surra ehtii, tärkeimmät asiat on hoidettava ensin. Alkuun pitäisi päästä niin nopeasti kuin mahdollista, eli aloitetaanko juoksu pliis heti nyt.

– Käännä jo se saatanan kamera! huutavat katsojat kameran sisässä. Joukkomurhan kyllä kestäisi, mutta ei yhden ihmisen surua. Kamera pyrkii säilyttämään arvokkuutensa ja vaihtamaan kohdetta mahdollisimman ammattitaitoisesti. Se pakittaa ensin, kääntää sitten linssinsä menosuuntaan ja

havaitsee yllätyksekseen ratojen kuusi, seitsemän ja kahdeksan juoksijoiden pyytäneen ja saaneen muilta juoksijoilta 90 metriä etumatkaa. He seisoskelevat paikoillaan vain kymmenen metrin päässä maalista ja näyttävät keskustelevan innokkaasti.

Kamera kiiruhtaa ylivalonnopeutta kolmikon luokse mutta ei silti ehdi mukaan keskustelun alkuun. Vauhdin ansiosta se kuitenkin saa otettua pikaisen kuvan itsestään. Kuvajaisensa päälle se teksittää kuulemansa repliikit.

– Tästä tulee just hyvä.

– Pitää vain olla tarkkana, että heittäydytään yhtä aikaa.

– Ei juosta liian kovaa, ettei reisi revähdä.

Kameran omakuva haalistuu ja sen alta työntyy näkyviin kolme miestä. He seisovat asetelmassa, jota ammattivalokuvaaja etsisi tunnin. Kaikki on oikein. Kenenkään katse ei siristä auringossa, kukaan ei raavi huomaamattaan parransänkeään.

Nämä miehet kuuluvat ihmisiin, jotka luonnostaan näyttävät aina hyviltä. Evoluutio on kehittänyt heidät olemaan toivottuja kaikkialla. Heistä ei voi napata huonoa valokuvaa. Jos he uivat meressä, suupielessä roikkuvan savukkeen kolmesenttinen tuhkapää pysyy ehjänä. Kaverin häihin he pukeutuvat Remu Aaltoselta lahjaksi saatuun 70-luvun pukuun, joka istuu kuin hansikas.

Nyt he seisovat kentän uloimmilla radoilla. Voitto ei ole heille tärkeää, vaan onnellinen elämä. He ovat toteuttamassa kantta yhteisen bändinsä vinyyli-EP:lle. Kansi vaatii urheiluteemaa, sillä B-puolelle soitetaan instrumentaalina »Theme Of Summer Games kakkonen», versio Commodore 64 -pelin musiikista.

Miehet tietävät, että bändikuva on formaattina lahoamassa käsiin. Soundissa julkaistut asetelmat herrättävät nykykatsojassa sääliä. Kuvatut ihmiset näyttävät yleensä tyypeiltä, jotka haluaisivat olla tarkkiksella, mutta ovat äitinsä pyynnöstä tukiopetuksessa.

Hyvältä näyttävät miehet tietävät myös minkälainen on täydellinen bändikuva. Se on samaan aikaan nykyaikainen ja retro, se saa katsojan kadectimaan kuvattuja. Ja ennen kaikkea, siitä löytyy oivallus. Juuri tämänkaltainen kuva hyvältä näyttävillä miehillä on tietysti itsestään tarjota.

Keskustelusta käy ilmi yltiöpäinen suunnitelma. Miehet aikovat tallentaa itsensä bändinä maalikameran kuvaan. He haluavat heittäytyä maalivii-valle samaan aikaan suurten mestareiden kanssa, löytää ihmisen urheilijasta. Ja koska miehet ovat mukavia, iloisia ja kauniita, idea on muille juoksijoille ja katsojille ihan tosi ok.

Enemmän urheiluun kuin tyyliin orientoitunut kamera haluaa jättää taiteilijat rauhaan. Se käyttäy-

tyy muutenkin malttamattomasti, pälyilee keskiradalle eikä säilytä vakauttaan. On sen elämän tärkein hetki, loppuhuipennuksen aika. Se haluaisi korskua ja riuhtoa mutta muistaa asemansa sisälöntuottajana. Katsojat kuitenkin tuntevat kehossaan tärinän, kun koneen jännite kasvaa. Varastoitava potentiaalienergia heilauttelee kuvaa ja televisiot katsojien kodeissa rätisevät hiljaa.

Nimittäin! Neljännellä radalla, alkuerien nopeimpana, lähtöä odottaa Usain Bolt.

Katsokaa häntä, kokekaa hänet! kamera huutaa ja kiihdyttää 90 metriä kohti idoliaan. Se ei hiljennä, vaan syöksyy Boltin avonaisesta suusta kurkkuun. Katsojat painuvat kolisten miehen kehon käytävien ja putkistojen kautta keuhkoihin, kiitävät sieltä ujeltavassa vuoristoradassa hapen mukana kohisevaan verisuonistoon, saapuvat sydämen nykivään oikeaan eteiseen joka purskuttaa nestettä äänekkäästi kuin viemäri. Jiihaa!, tältä tuntuu olla maailman paras!

Kamera hyväilee Boltia sisältäpäin niin kauan kuin kehtaa ja pulpahtaa lopulta orvaskeden läpi valoisaan ja äänekkääseen ulkoilmaan, kurottaa välittömästi kohti sankarinsa kasvoja ja tavoittaa ärsyttävästi kikkailevan Boltin mimiikan. Kamera huumaantuu näkemästään. Se ammuskelee raketteja, heijastelee psykedeelisiä taustakuvia, muut-

tuu minikokoiseksi satelliitiksi ja kieppuu huimaa vauhtia idolinsa ympärillä.

Bolt vikuroi ja naureskelee, irvistelee ja poseeraa julkeasti. Katsojat närkästyvät. Sekä miehen että varsinakin kameran toiminta vaikuttaa häiritsevän lapselliselta. Boltin käytöksen hyväksyy, kun ymmärtää, että rentous on hänelle pakollista. Huomiosta nauttiminen kuuluu ehjään suoritukseen, on tiedettävä olevansa suvereeni. Mutta kamera, voi voi... se kurottuu nuolaisemaan miestä yhä uudelleen.

– Hän ei ole ihminen vaan jotain suurempaa, tarinallinen elementti! kamera huutaa. – Hän tekee sadan metrin juoksulle saman kuin suomalainen, ruotsalainen ja norjalainen -asetelma vitsille. Kaikki tietävät jo alussa, kuka voittaa!

Kamera on oikeassa. Muut juoksijat, katsojat, juoksurata, stadion ja kaikkivoipa kamera ovat vain kehykset tämän miehen suoritukselle. On yhden-tekevää, ketkä muilla radoilla juoksevat. Kaikki, mitä on kahdentoista vuoden ajan tehty näiden urheilukisojen eteen, on tehty vain siksi, jotta Bolt voisi kymmenessä sekunnissa todistaa, että ihmiskunnalla on vielä mahdollisuus kehittyä. Muut palvovat, tekevät mittauksia, ennusteita ja ihmistä kaikkeuteen yhdistäviä metaforia. Tämän miehen ei tarvitse. Hän vain irvistelee hassusti ja juoksee sitten sata metriä niin ylivoimaisesti, että henkeä salpaa.

Kamera osoittaa ylivoimaiset taitonsa vielä kerran. Se hillitsee itsensä. Sitten se pyyhkäisee eleettömästi keskittyneiden juoksijoiden rivistön editse. Selostajat toistavat urheilijoiden järjestystä, jännitys kiihdyttää sanoja. Juoksijat polvistuvat, stadion hiljenee. Katsojat kameran sisällä ottavat vakaan katseluasennon. Lähtöön on aikaa noin sekunti, mutta sen tietää tarkalleen vain lähettäjä.

**PITUUS-
HYPPY**

**»ENSIN LÄNTEE
NOPEUS,
SITTEEN KESTÄVYYS,
SITTEEN VOIMA,
SITTEEN HENKI.»**

Kymmenen proosapyrähdyistä ja -riuhtaisua voittamisesta, häviämisestä, suomalaisuudesta, rumuudesta, kivusta, selviytymisestä ja maantiekittäjäistäkin. *Kymmenottelu* sisältää kaikki lajit nopeutta vaativasta 100 metristä riskialttiiseen seiväshyppyyn, rehellisen groteskista kuulasta tappavaan 1500 metriin. Tarinoiden tyylikirjo vaihtelee realismista satuun, komediasta tragediaan. Lopussa saa jännittää, kumpi tulee ensiksi vastaan, maaliviiva vai ambulanssi.

Kymmenottelu on Jussi Seppäsen esikoisteos.

PÄÄLLYKSEN KUVA Ville Pirinen

